

'Dit boek heeft zich aan mij opgedrongen, ik moest het verhaal van mijn vader neerschrijven.'

Koen Van Wichelen over zijn nieuwe roman *De barmhartigen*

Wat is het ontstaansverhaal van De barmhartigen?

'Na mijn debuutroman *Krokodillentranen* ging ik voorzichtig aan de slag met een tweede roman. Maar bij het overlijden van mijn moeder, twee en een half jaar geleden is de geschiedenis van mijn vader met terugwerkende kracht naar boven gekomen en bleek dat ik daarover absoluut eerst een boek moest schrijven. Dit boek heeft zich dus opgedrongen terwijl ik eigenlijk aan een andere roman bezig was. Het tweede deel van *De barmhartigen* vertelt in grote lijnen wat mijn vader tien jaar geleden is overkomen. De basis is het verhaal van zijn laatste levensjaar, zijn lijdensweg, waarin mijn moeder een cruciale rol heeft gespeeld. Toen zij enkele jaren geleden stierf, bleek heel simpel dat die zaak onverwerkt verleden was. Ik had de hele geschiedenis voor een groot stuk verdrongen, maar dat is toen keihard in mijn gezicht gekatapulteerd. Die periode heb ik mentaal redelijk diep gezeten, ik kon en mocht het niet langer opkroppen. In plaats van een therapeut te zoeken, bedacht ik me dat ik beter in therapie kon gaan bij mezelf.'

Het is geen autobiografische roman?

'Zeker niet, ik wou mijn verhaal niet op een autobiografische een-op-een manier brengen, al was het maar uit respect voor de betrokkenen en familieleden. Deze roman is zeker geen afrekening of een puur therapeutisch boek. Het is meer dan dat. Het moest geschreven worden, zoveel is zeker. Nu die periode achter mij ligt, kijk ik er met verbazing op terug. Ik heb het verhaal letterlijk uitgezweet door het op te schrijven. Over de twee boeken die samen *De barmhartigen* vormen, heb ik twee jaar gedaan. Dat schijnt ook de gemiddelde duur van een rouwperiode te zijn. Heel die periode zat ik in een soort tunnel. Pas toen het manuscript af was, ben ik terug boven water gekomen. Eerlijk gezegd ben ik geen fan van autobiografische boeken. Die zogenaamde ik-literatuur krijgt vandaag de dag veel te veel aandacht, vind ik. Dat heb ik in *De barmhartigen* getracht te omzeilen door met fictieve elementen en de opbouw te spelen.'

Je nieuwe boek is geschreven als een dubbelroman of een roman-in-een-roman. Vanwaar de keuze voor deze structuur?

'Dat idee kreeg al vorm bij het schrijven van mijn eerste roman *Krokodillentranen*. Die werd over het algemeen erg positief onthaald, maar ik vroeg me af wat er zou gebeuren als dat niet het geval was. Wat als mensen die zich in mijn verhaal zouden herkennen er aanstoot aan zouden nemen? Dat gegeven heb ik hier uitgewerkt: het hoofdpersonage - de werkloze copywriter David Sores - zit wat aan te modderen, schrijft een boek over zijn vader en vervolgens loopt een en ander volledig uit de hand. Het eerste deel, het verhaal van Sores, is ook een zekere kritiek op het enorme belang dat we vandaag de dag

toekennen aan succes. Wat mensen allemaal doen om succesvol te zijn en hoe we daar als samenleving naar kijken. Bij een oppervlakkig contact lijkt succes de enige graadmeter. Het onverwachtse succes van Sores is dan ook een vette knipoog. De aanleiding van zijn verkoopsucces is bijna hilarisch: twee domkoppen van neven die hun handen niet kunnen thuishouden en hup, het spel zit op de wagen. Maar *De barmhartigen* is vooral geen moraliserend boek, die zijn er al genoeg. Ik wilde een meeslepend verhaal brengen met een herkenbaar hoofdpersonage en een verrassende uitkomst. In een roman moet je ook niet te veel willen *pleasen*, eigenlijk is die irritante, neuspeuterende Sores allesbehalve sympathiek.'

Kunnen we jouw roman opvatten als een roep om barmhartigheid, om mededogen?

'Barmhartigheid is een vrij ambigu woord, dat graag in katholieke kringen wordt gebruikt. In *De barmhartigen* is het gebruik van deze christelijke deugd een beetje *cracher dans la soupe*. Volgens schrijver Michel Houellebecq moet je als schrijver de wonde in de samenleving opzoeken en dan hard duwen tot het pijn doet. (*citeert*) "Spit onderwerpen uit waarover niemand het wil hebben of wil horen, de achterkant van de façade. Spreek over de dood en de vergetelheid. Ontzie niets of niemand en raak niet verstrikt in de netten van de verdraagzaamheid." Meer nog dan mijn eerste roman is dit verhaal authentiek en uit het leven gegrepen.'

Hoe belangrijk voor jou is het euthanasiedebat, dat nadrukkelijk in het tweede deel van je boek aan bod komt?

'Ik heb het boek geschreven om mijn vader postuum een stem te geven. Dit vanuit een diep onbegrip voor en een grote frustratie over het feit dat waardig sterven in mijn familie onmogelijk was en dat de lijdensweg van mijn vader werd doodgezwegen. Er heerste een sterke 'omerta'-cultuur in mijn familie, sommige dingen waren gewoonweg niet bespreekbaar. Als mensen mij kwaad willen krijgen, moeten ze vooral over barmhartigheid en de wil van God beginnen. Mijn grote held in dit debat is Etienne Vermeersch, die vorige week nog op een column van Rik Torfs reageerde met de wijze woorden: "Ik ontzeg niemand het recht te hopen, maar aan die hoop een aureool van hogere rationaliteit ontnemen, lijkt me lichtjes overtrokken." Een welgeformuleerde *fuck off* tegen het katholieke systeem, zeg maar. Ik heb de problematiek helaas live meegemaakt, als enige niet-katholieke telg in een katholieke familie. Ik kwam er al op jonge leeftijd voor uit dat ik niet gelovig was. Mijn ouders hebben dat moeilijk kunnen aanvaarden, maar ze respecteerden het wel. 'De scheve pater', zo noemden ze mij.'

'Ik wilde mijn vader postuum een stem geven'

'Ik respecteer ieders overtuiging, maar je geloof mag niet ten koste gaan van andere mensen. En dat is helaas precies wat ik heb meegemaakt met mijn vader. Mijn vader was ook zelf zeer gelovig. Dat was net het dubbele aan de

situatie. Maar hij lag negen maanden tot aan zijn nek verlamd op Intensieve Zorgen. Hij kon letterlijk geen kant op. Hij heeft mij op een zeker moment heel duidelijk gezegd dat het genoeg was geweest en me gevraagd om hem te helpen. Ik was de enige aan wie hij dat durfde te zeggen. Maar als het er dan op aankwam om zijn wens hard te maken, hield ook mijn vader zich gedeisd. Omdat hij niet anders kon, omdat hij niet tegen mijn moeder en de familie durfde ingaan. Zo is het gegaan. Op een zeker moment wordt de mantel der liefde een mantel der leugen, een juk van stilte. De kracht van die zwijgcultuur, van die dwingende groepsdruk werkte nog lang op mij door, zelfs nog tijdens het schrijven van dit boek.'

Het boek opent met een motto van Czeslaw Milosz: 'Als in een gezin een schrijver wordt geboren, dan is het gedaan met dat gezin.' Heb je dat zelf ook ondervonden?

'Die verwijzing is uiteraard ironisch bedoeld. Maar het klopt dat je als schrijver haast niets anders kunt doen dan in opstand komen, ook tegen je eigen familie. Het zou me veel voldoening geven als ik met mijn boek een paar families zou kunnen inspireren om een thema als euthanasie en waardig sterven toch bespreekbaar te maken.'

'Hopelijk kan mijn boek een paar families inspireren om euthanasie bespreekbaar te maken'
